

του Κώστα Μάρκου

Είναι γνωστό ότι για τους επαναστάτες κάθε ζήτημα (όπως του έθνους ή του πολέμου) τίθεται με διαφορετικό περιεχόμενο και μορφή, ανάλογα με τα στάδια του καπιταλισμού ή τις εποχές της ταξικής πάλης που γεννιούνται από αυτά. Ο αντικαπιταλιστικός αντιιμπεριαλιστικός αγώνας για την εθνική απελευθέρωση στην εποχή μας και η σχέση του με το ταξικό ζήτημα, την επανάσταση και τον κομμουνισμό.

Από την «παγκοσμιοποίηση» στον «εθνοκεντρισμό»

Η ευφορία της «παγκοσμιοποίησης» και της «ευρωπαϊκής ιδέας» κατά την τελευταία δεκαετία του προηγούμενου αιώνα έδωσε σταδιακά τη θέση της στους διάφορους «εθνοκεντρισμούς» και «ευρωσκεπτισμούς», για να περάσουμε, ειδικά μετά την τελευταία δομική κρίση, με ορόσημο την κατάρρευση της Λίμαν Μπράδερς, τον Σεπτέμβριο του 2008, στην όξυνση όλων των μορφών εθνικού ανταγωνισμού: Ανταγωνισμοί μεταξύ εθνών κρατών παρόμοιας δυναμικότητας, όπως ανάμεσα στις λεγόμενες «μεγάλες δυνάμεις» (π.χ. ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία, Κίνα, Ρωσία), στις «μεσαίες» (π.χ. Τουρκία, Ισραήλ, Ιράν, Σαουδική Αραβία), στις «μικρές» (π.χ., Ελλάδα, ΠΓΔΜ), αλλά και με όλους τους συνδυασμούς μεταξύ τους. Ανταγωνισμοί που πήραν διάφορες μορφές (διπλωματικός, νομισματικός «πόλεμος» κ.λπ.), μέχρι και τη βάρβαρη μορφή στρατιωτικών αντιπαραθέσεων (εντός Γιουγκοσλαβίας, «ζώνη πετρελαίων», Ουκρανία κ.α.).

Ενισχύθηκαν και όλες οι μορφές εθνικής καταπίεσης: Από την «εποπτεία» (Γερμανία-ΕΕ-ευρωπαϊκός Νότος), μέχρι τη στρατιωτική ιμπεριαλιστική επέμβαση, την ανοιχτή ή καλυμμένη κατοχή, το διαμελισμό και τον κατακερματισμό (Γιουγκοσλαβία, Ιράκ, Λιβύη, χώρες της Αφρικής) και την επανεμφάνιση προτεκτοράτων (Κόσοβο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Ιράκ κ.ά.).

Ταυτόχρονα εκτινάχθηκαν όλα τα παλιά άλυτα ή καταπιεσμένα εθνικά προβλήματα (Παλαιστινιακό, Κύπρος, Κουρδικό κ.ά.). Εμφανίστηκαν νέα ή με νέα μορφή, προηγούμενα εθνικά κινήματα, ειδικά σε αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες (αποσχιστικές τάσεις σε Σκωτία, Ισπανία, Βέλγιο), ενώ έχουμε για πρώτη φορά και τάσεις αυτονόμησης περιφερειών στο πλαίσιο ενός έθνους-κράτους (π.χ. Ιταλία - Λομβαρδία, Γερμανία - Βαυαρία κ.α.).

Τέλος, οξύνθηκαν παλιά και εμφανίστηκαν νέα προβλήματα εθνικών μειονοτήτων (Ελλάδα - τουρκική ή μουσουλμανική μειονότητα, Ουκρανία - ρωσική μειονότητα κ.ά.). Προβλήματα που περιπλέχθηκαν τόσο με τα αποτελέσματα των μαζικών μεταναστεύσεων όσο και με θρησκευτικές - πολιτισμικές μειονότητες (σιίτες και σουνίτες, Γαλλία, Ινδονησία, Κίνα, ΗΠΑ κ.α.).

Στην Ελλάδα το εθνικό ζήτημα γνώρισε νέα έξαρση, αυτή τη φορά όχι με την επιθετική μορφή του μικροϊμπεριαλιστή (εκστρατεία εναντίον της γειτονικής ΠΓΔ Μακεδονίας στις αρχές του 1990), αλλά με την αμυντική μορφή του καταπιεζόμενου από «μεγαλοϊμπεριαλιστές»: με την ταπεινωτική αντεργατική αντιλαϊκή παρουσία και λειτουργία της τρόικας ΕΕ-ΕΚΤ-ΔΝΤ.

Και μόνο αυτός ο πρόχειρος κατάλογος είναι ικανός από μόνος του να πείσει και τον πιο δύσπιστο ότι το εθνικό πρόβλημα, το ζήτημα του αγώνα για εθνική αυτοδιάθεση, απελευθέρωση και ανεξαρτησία, είναι παρόν και οξύ και αναζητά νέες απαντήσεις από το μαρξισμό της εποχής μας, νέα στρατηγική και τακτική - πολιτική αντιμετώπιση. Αντανάκλαση όλων αυτών ήταν και οι αντιπαραθέσεις εντός της Αριστεράς και ειδικά εντός της ΑΝΤΑΡΣΥΑ για τη σχέση του αντικαπιταλιστικού ρεύματος με τον «εθνικισμό».

Οι τάσεις για εθνική καταπίεση οξύνονται σε υπερθετικό βαθμό, συνοδεύουν και γεννιούνται μέσα από την τάση για απόλυτη εξαθλίωση

Με διαφορετικό τρόπο ετίθετο το ζήτημα του έθνους και του πολέμου στα στάδια και τις εποχές της πάλης και επικράτησης του κεφαλαίου κατά των φεουδαρχικών, μεσαιωνικών και μοναρχικών σχέσεων και με διαφορετικό στο στάδιο του μονοπωλιακού καπιταλισμού, στην εποχή του ιμπεριαλισμού. Ειδικά ο Λένιν (και η Λούξεμπουργκ και άλλοι) επέμεινε σε αυτή τη διαλεκτική υλιστική μέθοδο, επέμεινε στην αναγκαιότητα να μελετηθεί και κατανοηθεί αυτή η διαφορά με βάση τις εποχές της ταξικής πάλης, για να χαραχθεί «ορθή» επαναστατική στρατηγική και τακτική γενικά και ειδικά για το εθνικό ή άλλα «επιμέρους» ζητήματα.

Σύμφωνα με τη θεωρητική σύλληψη του NAP και του γενικότερου ρεύματος της κομμουνιστικής επαναστατικής, με την ιδιαίτερη συμβολή του Κώστα Τζιαντζή, η πορεία του καπιταλισμού από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, συνιστά μια ποιοτική τομή μέσα στη συνέχεια του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής. Συνιστά το πέρασμα σε ένα νέο στάδιο ανάπτυξης και κρίσης του καπιταλισμού που ονομάστηκε ολοκληρωτικός καπιταλισμός. Ένα στάδιο που καθορίζεται από τομές μέσα στη συνέχεια σε όλες τις σχέσεις εκμετάλλευσης, ιδιοκτησίας, πολιτικής κυριαρχίας, πολιτιστικής ηγεμονίας κ.α., άρα και στις σχέσεις εθνικού - διεθνικού, νέο στάδιο που εδράζεται πάνω στην αντιφατική και στρεβλή εκτίναξη των παραγωγικών δυνάμεων, της επιστήμης και της εργατικής τάξης, αλλά και στην αντίθεση αυτών των τελευταίων με τις νέες, «στενές», αντιδραστικές παραγωγικές σχέσεις. Ωστόσο, οι επαναστάτες κομμουνιστές δεν είναι αναγκαίο να συμφωνήσουν πλήρως σε αυτή τη θεωρία, αλλά μπορούν (και είναι αναγκαίο) να συμφωνήσουν ότι διανύουμε μια νέα εποχή της ταξικής πάλης ανεξάρτητα από την ιδιαίτερη θέση τους για την περιοδολόγηση του καπιταλισμού («νέο στάδιο» ή «φάση του ιμπεριαλισμού» κ.λπ.). Και με βάση αυτή τη συμφωνία να σκεφθούν και να δράσουν αντικαπιταλιστικά και επαναστατικά γύρω από τις ιδιομορφίες του εθνικού ζητήματος στην εποχή μας.

Ο Μαρξ έδειξε ότι στις κεφαλαιοκρατικές σχέσεις παραγωγής ο νόμος της αξίας (και υπεραξίας, η εκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας) έχει δίδυμο αδερφό το νόμο του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός είναι ο δεύτερος «απόλυτος» νόμος που διασχίζει τον καπιταλισμό και ο εθνικός ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερη εκδήλωση του νόμου αυτού. Η εκμετάλλευση και ο ανταγωνισμός στηρίζονται στην ατομική ιδιοκτησία και παίρνουν νομοτελειακά εθνική μορφή και ταυτόχρονα τη μορφή της ανισόμετρης ένταξης των εθνών-κρατών στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Μέσα από αυτές τις σχέσεις γεννιούνται οι σχέσεις ανισοτιμίας-κυριαρχίας-καταπίεσης του εργάτη που παίρνουν πάντα και εθνική μορφή.

Η εθνική αγορά, το «έθνος-κράτος», τα εθνικά σύνορα, δεν είναι «κατασκευές», όπως υποστηρίζουν διάφορα ρεύματα, που μπορούν βουλησιαρχικά να καταργηθούν. Αποτελούν ιστορικό προϊόν, όρο και προϋπόθεση για τη λειτουργία και δράση του νόμου της αξίας, για την «ολοκλήρωση» της εκμετάλλευσης και ταυτόχρονα εμπόδια που πρέπει να υπερπηδούνται για την επέκταση του κεφαλαίου στην παγκόσμια αγορά. Το «έθνος-κράτος» δεν καταργείται αλλά αίρεται μέσα από την επαναστατική διαλεκτική υπέρβαση των αιτιών ύπαρξής του, όλων των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων παραγωγής και ειδικά της ατομικής ιδιοκτησίας. Τα έθνη θα «συγχωνευτούν εθελοντικά» υποστήριζε ο Λένιν, μέσα στην παγκόσμια κοινότητα των συνεταιρισμένων παραγωγών.

Στην εποχή μας η διεθνοποίηση του κεφαλαίου και της αγοράς (η «παγκοσμιοποίηση») και η αντίστοιχη διεθνοποίηση της εργασίας, γνωρίζουν ένα άλμα που εδράζεται κυρίως στην παγκόσμια, καθολική επέκταση και λειτουργία του υπολογιστή, ειδικά του Ίντερνετ, αλλά και πολλών ακόμη υπό ανάπτυξη επιστημονικών «επαναστάσεων» (τρισιδιάσταση εκτύπωση κ.ά.). Η τάση αυτή συγκρούεται με τις παραγωγικές σχέσεις της ατομικής ιδιοκτησίας, κάνει όλο και πιο στενά τα «κλαδικά» και «εθνικά σύνορα» και προετοιμάζει υλικά μια ποιοτικά ανώτερη δυνατότητα υπέρβασης τόσο του νόμου της αξίας όσο και του ανταγωνισμού, μια ποιοτικά ανώτερη δυνατότητα υπέρβασης των εθνών-κρατών και των καπιταλιστικών διεθνών σχέσεών τους από νέες μορφές διεθνών σχέσεων.

Η «απάντηση», η «προσαρμογή» του κεφαλαίου σε αυτή την τάση - απαίτηση της παραγωγής στην εποχή μας είναι η δημιουργία των πολυκλαδικών πολυεθνικών μονοπωλίων, των διακλαδικών κλάστερς, της

Παγκόσμιας Τράπεζας, του ΔΝΤ, του ΠΟΥ και, στο επίπεδο των σχέσεων μεταξύ των εθνών-κρατών, των καπιταλιστικών ολοκληρώσεων (ΕΕ, NAFTA, Ειρηνικός, Αραβική Χερσόνησος, τώρα Διατλαντική Συμφωνία κ.ά.). Όλα αυτά αποτελούν συστατικά στοιχεία του σταδίου του ολοκληρωτικού καπιταλισμού που τείνουν να υπερβούν, να «σπάσουν» τα εθνικά σύνορα, τον καπιταλιστικό κρατικό έλεγχο επί της εθνικής αγοράς. Είναι η κίνηση για «ισόμετρη ανάπτυξη», για «σύγκλιση» των οικονομιών, των εθνικών αγορών και της εκμετάλλευσης προς έναν διεθνή «μέσο όρο» της αξίας. Κίνηση όμως η οποία προσκρούει διαρκώς και δεν μπορεί να υπερβεί την ατομική ιδιοκτησία, το νόμο του ανταγωνισμού, την εθνική αγορά, που αντεπιδρούν με την αντίστροφη τάση, με την «ανισόμετρη ανάπτυξη», με την «απόκλιση», με τον ατομικό, κλαδικό και εθνικό ανταγωνισμό.

Από αυτή τη σκοπιά, οι ολοκληρώσεις, όπως η ΕΕ, είναι κάτι περισσότερο από ένωση κρατών αλλά πάντα κάτι λιγότερο από ενιαίο υπερκράτος. Είναι τρόπος εκμετάλλευσης της εργασίας αλλά και τρόπος κυριαρχίας, εθνικής ανισοτιμίας και καταπίεσης, εντός και εκτός της ολοκλήρωσης.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, τελικά η καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση δεν μπορεί ποτέ να γίνει πραγματική παγκοσμιοποίηση. Το κεφάλαιο, η αστική τάξη δεν μπορούν να γίνουν ποτέ «παγκοσμιοποιητές». Για να υλοποιηθεί η δυνατότητα της παγκοσμιοποίησης, προϋποθέτει τη διαρκή και τελικά την παγκόσμια νίκη της επανάστασης. Οι κομμουνιστές της εποχής μας και η σύγχρονη εργατική τάξη εκπροσωπούν ιστορικά αυτή τη δυνατότητα. Είναι, πρέπει να είναι, οι εκπρόσωποι του διεθνισμού, οι «παγκοσμιοποιητές» της νέας εποχής.

Σε συνθήκες ανάπτυξης του καπιταλισμού η πρώτη τάση κινείται ανοδικά. Αυτό έγινε στην προηγούμενη περίοδο ανάπτυξης του ολοκληρωτικού καπιταλισμού (ειδικά μετά το 1990 και μέχρι το 2008).

Ιδεολογικά, αντανakλάται στις θεωρίες της τεχνολαγνείας, του κοσμοπολιτισμού, του υπερίμπεριαλισμού, της «παγκοσμιοποίησης που καταργεί τα σύνορα» κ.α. Οι θεωρίες αυτές είχαν την επίδρασή τους και σε μαρξιστές ή αριστερούς διανοητές (Νέγκρι και άλλους, κίνημα «κατά της παγκοσμιοποίησης» κ.λπ.). Σε συνθήκες κρίσης, ο ανταγωνισμός αναπτύσσεται περισσότερο δυναμικά σε σχέση με την τάση διεθνικής ρύθμισης, η ανισόμετρη ανάπτυξη έναντι της σύγκλισης. Η κρίση οξύνει όλες τις αντιθέσεις: ενδοκλαδικές, ενδοκαπιταλιστικές, ενδοϊμπεριαλιστικές, μεταξύ ολοκληρώσεων κ.ά. Γι' αυτό και μετά τη δομική κρίση του 2008 γνωρίζουν νέα, ποιοτική όξυνση, κάτι που αντακλάται στις θεωρίες και πολιτικές γραμμές του εθνικισμού, των ακροδεξιών, νεοφασιστικών τάσεων. Οι θεωρίες αυτές επηρεάζουν το εργατικό κίνημα και την Αριστερά με τη μορφή των «πατριωτικών» ρευμάτων κ.λπ.

Στην εποχή του ολοκληρωτικού καπιταλισμού όχι μόνο δεν εξαλείφθηκαν οι «παλιές» ανισότητες και καταπιέσεις μεταξύ των εθνών που εμφανίστηκαν στο στάδιο του μονοπωλιακού καπιταλισμού – ιμπεριαλισμού, όχι μόνο απέκτησαν νέο περιεχόμενο και μορφές, αλλά εμφανίστηκαν και νέες μορφές εθνικής καταπίεσης και ανισότητας μέσα στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση: περιφερειακές νησίδες ανάπτυξης έναντι απερίημωσης περιοχών, δημιουργία νέων κρατών-προτεκτοράτων, εθνικές, θρησκευτικές, πολιτισμικές διασπάσεις κ.λπ. Ειδικά μετά την εμφάνιση της πρώτης δομικής κρίσης του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, το 2008, ο εθνικός ανταγωνισμός και οι τάσεις για εθνική καταπίεση οξύνονται σε υπερθετικό βαθμό, συνοδεύουν και γεννιούνται μέσα από την τάση για απόλυτη εξαθλίωση και υπερεκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας και για υπεραντίδραση στην πολιτική δημοκρατία. Η αστική τάξη, ήδη από την εποχή του ιμπεριαλισμού και πολύ περισσότερο στην εποχή μας, δεν μπορεί να είναι κοινωνικός φορέας του ιστορικού αιτήματος για εθνική απελευθέρωση, αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία, αλλά το αντίθετο.

Εθελοντική συγχώνευση των εθνών

Στα πλαίσια αυτά συνυπάρχουν τόσο η ανισότιμη οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ των εθνών-κρατών, όσο και η πολιτική εξάρτηση, ακόμη και πολιτική υποτέλεια σχετικά «καθυστερημένων» εθνών από σχετικά «αναπτυγμένα», με νέες μορφές (τρόικες, επιτροπείες, νέα αποικιοκρατία, κράτη προτεκτοράτα κ.ά.). Οι τάσεις αυτές δεν είναι αλληλοαποκλειόμενες. Μονόπλευρες και μη διαλεκτικές είναι οι θεωρίες

που αντιπαραθέτουν τη μια πλευρά στην άλλη, οι θεωρίες που υποτιμούν τις τάσεις εξάρτησης και υποτέλειας στο όνομα της ανισόμετρης οικονομικής αλληλεξάρτησης, όσο κι αυτές που παραβλέπουν την παγκόσμια ανισότιμη αλληλεξάρτηση στο όνομα της εξάρτησης.

Η στρατηγική για μια νέα, διεθνική, διαρκή κομμουνιστική επανάσταση είναι η μόνη που μπορεί να «ανταποκριθεί» στην ιστορική αναγκαιότητα και δυνατότητα για κατάρριψη των ανταγωνισμών, καταργώντας τη σχέση κεφάλαιο – μισθωτή εργασία και την ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής. Η παγκόσμια κομμουνιστική κοινότητα των συνεταιρισμένων παραγωγών είναι η άρνηση και η διαλεκτική υπέρβαση του έθνους-κράτους. Ο παγκόσμιος κομμουνισμός είναι η πραγματική παγκοσμιοποίηση. Γι' αυτό, η νέα κομμουνιστική επανάσταση είναι βαθιά διεθνιστική.

Η κομμουνιστική επανάσταση δεν σημαίνει βίαιη κατάργηση, αλλά εθελοντική συγχώνευση των εθνών στην παγκόσμια κοινότητα των συνεταιρισμένων παραγωγών. Σημαίνει διχασμό του έθνους, εργατική κυριαρχία επί του έθνους. Σημαίνει μετασχηματισμό του έθνους από ανταγωνιστική μορφή κίνησης του κεφαλαίου σε πολιτιστική συνεργατική μορφή κίνησης των παγκόσμια συνεταιρισμένων παραγωγών, με στόχο την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, τη γενικότερη μείωση του χρόνου εργασίας, τη μετατροπή του ελεύθερου χρόνου σε μέτρο του πλούτου και την αρμονική σχέση με τη φύση.

Στα πλαίσια αυτά η αντικαπιταλιστική επανάσταση και οι μεταβατικές, επαναστατικές αντικαπιταλιστικές κοινωνίες προς τον κομμουνισμό (ή προς την αστική παλινόρθωση) θα εμφανίσουν πολλαπλές μορφές και ταχύτητες υπέρβασης των εθνών κρατών και εθελοντικής συνένωσής τους: επαναστατικά, αντικαπιταλιστικά κράτη με εθνικές μειονότητες διαφόρων μορφών, «σοσιαλιστικές» ομοσπονδίες, συνομοσπονδίες κ.ά. Η τάση για συνένωση – συγκέντρωση θα ενισχύεται. Η τάση αυτή δεν θα περιορίζεται στους παλιούς ιστορικούς γεωγραφικούς χώρους (όρος του Ν. Ψυρούκη), π.χ. στα Βαλκάνια ή την Ευρώπη. Μπορεί να συμβαδίζει αλλά και να τους διασχίζει. Με αυτή την έννοια, οι επαναστάτες διεθνιστές κομμουνιστές δεν μπορεί να διεκδικούν δογματικά τη μία και μόνο δυνητική προοπτική των Ενωμένων «Σοσιαλιστικών» Δημοκρατιών της Ευρώπης. Οι μορφές αυτές εξαρτώνται από τους ρυθμούς συνδυασμένης και ανισόμετρης ανάπτυξης της ταξικής πάλης η οποία μπορεί να πάρει τη μορφή π.χ. των Ενωμένων Επαναστατικών Αντικαπιταλιστικών Δημοκρατιών της Μεσογείου (της Νότιας Ευρώπης και της Βόρειας Αφρικής) ή άλλες μορφές.

Η στρατηγική της διαρκούς κομμουνιστικής επανάστασης προβάλλει εκ νέου το λενινιστικό αίτημα του δικαιώματος για εθνική αυτοδιάθεση, απελευθέρωση και ανεξαρτησία ως όρο για την εθελοντική συνένωση των εθνών. Αντίστροφα, εθελοντική συνένωση των εθνών μπορεί να υπάρξει μόνο μέσα από την αναγνώριση του δικαιώματος για εθνική αυτοδιάθεση. Η στρατηγική της διαρκούς κομμουνιστικής επανάστασης υπερασπίζεται κάθε έθνος, εθνότητα και εθνική μειονότητα ενάντια σε καπιταλιστική – ιμπεριαλιστική καταπίεση, πολέμους, επεμβάσεις κ.λπ. Γενικότερα το σύγχρονο εθνικό ζήτημα έχει τη δική του σχετική αυτοτέλεια. Ταυτόχρονα, βασίζεται και συνδέεται για την επίλυσή του, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, με το κοινωνικό-ταξικό ζήτημα, με την εργατική ηγεμονία και την ανύψωση της εργατικής τάξης σε κυρίαρχη εθνικά τάξη (Κομμουνιστικό Μανιφέστο), με την αντικαπιταλιστική επανάσταση. Σε τελική ανάλυση, πραγματική εθνική ανεξαρτησία σημαίνει επαναστατική εργατική εξουσία και δημοκρατία.

Αντικαπιταλιστικός αγώνας για εθνική αυτοδιάθεση

Για τους λόγους που προαναφέραμε, οι διεθνιστές κομμουνιστές και το συνειδητό εργατικό κίνημα βρίσκονται στην εμπροσθοφυλακή του δημοκρατικού αγώνα για εθνική απελευθέρωση. Δεν είναι ουραγοί του ή, πολύ περισσότερο, αρνητές του. Ο αντιιμπεριαλιστικός αγώνας, ο αγώνας για εθνική απελευθέρωση, αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία, στο περιεχόμενό του δεν μπορεί παρά να είναι εργατικός, διεθνιστικός και αντικαπιταλιστικός αγώνας, αγώνας για την κοινωνική, ταξική, κομμουνιστική απελευθέρωση. Και από την άλλη, ο εργατικός διεθνιστικός αντικαπιταλιστικός αγώνας, ο αγώνας για κοινωνική, ταξική, κομμουνιστική απελευθέρωση, στη μορφή του, δεν μπορεί παρά να εμφανίζεται και ως

αντιιμπεριαλιστικός αγώνας, ως αγώνας και για εθνική απελευθέρωση, αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία. Η υποτίμηση της μίας ή της άλλης πλευράς οδηγεί σε τραγικά λάθη και αποτελέσματα (βλ. ΕΑΜ και από τις δυο πλευρές).

Στη βάση όλων των παραπάνω, η πάλη για εθνική απελευθέρωση-αυτοδιάθεση-ανεξαρτησία αποτελεί στρατηγικό στόχο της επαναστατικής εργατικής εξουσίας και την ίδια στιγμή δρόμο τακτικής για την προσέγγιση της επανάστασης. Οι εθνικά και πολιτιστικά καταπιεζόμενες μειονότητες αποτελούν τμήμα του αντικαπιταλιστικού εργατικού μετώπου για την ανατροπή της επίθεσης κυβερνήσεων, ΕΕ, ΔΝΤ, κεφαλαίου, σε εθνικό επίπεδο. Η υπεράσπιση των εθνών-κρατών που υπόκεινται σε ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις κ.λπ. αποτελεί μέρος της διεθνιστικής αλληλεγγύης και του διεθνούς εργατικού μετώπου.

Η αντικαπιταλιστική πάλη για εθνική αυτοδιάθεση δεν σημαίνει συμμαχία με κάποιο τμήμα της αστικής τάξης. Δεν υπήρξε ποτέ αμιγώς «εθνική» αστική τάξη και, από την εποχή του μονοπωλιακού καπιταλισμού-ιμπεριαλισμού, δεν υπάρχει «προοδευτικό» τμήμα της αστικής τάξης (μη μονοπωλιακό κ.ά.) στις μη αποικιοκρατούμενες χώρες. Από αυτή τη σκοπιά, δεν είναι σωστές τόσο οι «θεωρίες της εξάρτησης» (που απολυτοποιούν αντιστορικά τις τάξεις πολιτικής εξάρτησης και προσβλέπουν σε μια «συμμαχία με την εθνική αστική τάξη»), όσο και οι «θεωρίες των σταδίων» (που βλέπουν πρώτα ένα «αντιιμπεριαλιστικό - αντιμονοπωλιακό στάδιο» και μετά ένα «σοσιαλιστικό»).

Δεν είναι σωστές και οι θεωρίες που στο όνομα της «διαρκούς επανάστασης» και του «διεθνισμού» υπερπηδούν δογματικά τις εθνικές ιδιαιτερότητες και, πάνω από όλα, τη διαλεκτική θεωρία του «αδύναμου κρίκου», της επανάστασης σε μια χώρα. Οι θεωρίες αυτές υποτάσσουν τελικά το εργατικό κίνημα στις καπιταλιστικές ολοκληρώσεις (βλ. δεισιδαιμονία ορισμένων αντικαπιταλιστικών ρευμάτων απέναντι στην ΕΕ, άρνηση του αιτήματος για «αποδέσμευση» στο όνομα του «διεθνισμού» κ.ά.). Και επειδή, όταν αρνείσαι την πραγματικότητα εκείνη σε εκδικείται, τα ρεύματα αυτά «εθνικοποιούν» διαρκώς τις «Διεθνείς» τους. Η επανάσταση θα νικήσει ολοκληρωτικά μόνο σε διεθνή - παγκόσμια βάση, αλλά θα ξεκινήσει από ένα έθνος-«αδύναμο κρίκο του ιμπεριαλισμού».

Στα πλαίσια αυτά και μόνον, μπορεί να γίνει εργατική «αξιοποίηση» των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων, η οποία όχι μόνο δεν πρέπει να υποτιμάται, αλλά αποτελεί και όρο για τη νίκη των επαναστάσεων και για την επιβολή της αντικαπιταλιστικής ανατροπής της τρομοκρατικής επιδρομής του κεφαλαίου (βλ. Οκτωβριανή Επανάσταση). Διαφορετικά, έχουμε αστική «αξιοποίηση» των εργατικών και λαϊκών αντιθέσεων και τελικά υποταγή της εργατικής τάξης στην αστική πολιτική.